

(*Sicori* o *Sicore*), en la descripció de la transcendental batalla d'Ilerda-Octogesa que decidí la sort del naixent Imperi romà, en mans de Cèsar.

ETIM. ÚLTIMA. Qui podria assegurar-la? Tanmateix hi ha una guia, en un mot indoeuropeu igual i de sign. precisament ben adequat, que va assenyalar el lingüista més entès: Pokorny (*VRom.* x, 236-7): l'irl. ant. *Sechair* nom d'un riu, que segons ell, suposa una base ieur. SIK^hARI-, amb bons fonaments en la lingüística comparada de les llengües de la gran estirp; i que la consonant *ch* (o sigui *h*) del nom irlandès ve, en efecte, d'una *κ*^h indoeuropea en tenim una contrapropva en un hidrònim de França, provinent de SĪPĀRIS a la desembocadura del Loire,² car *-p-* és la resposta fonètica regular en cèltic gallo-britònic de la *-k-* (< *κ*^h) del celta goidèlic: d'on dedueix Pokorny, amb bon fonament, que el nostre SICORIS (> *Segre*) havia de ser, una de dues: un mot dels celtas goidels (antecessors dels irlandesos i escocesos), o bé més aviat «dels *Urnfelder*».

O sigui del poble indoeuropeu pre-cèltic que envaï la costa provençal i la Península Ibèrica, abans que els celtas: els sorotaptes. Cal decidir-nos per això: una de tantes relíquies toponímiques d'aquest poble, que anem trobant en la nostra toponímia i en el lèxic català residual (junt amb els COMPLUTUM i PARAMIKO-castellans) i la massa de testimonis catalans i portuguesos que hem anat aplegant (*EntreDL* II, 142-216) prop del nucli de la Conca de Tremp, supra, art. *Salàs, Segant(a), Tremp, Formicó* (*E.T.C.* II, 207-15)³ etc. Car celtas goidels no és segur que n'entressin a Hispània (alguna conjectura molt incerta a l'O., res en el domini català). I el mateix Pokorny ha demostrat a cada pas que el lèxic del sorotàptic («illiro-venètic» o «*Urnfelder-sprache*» que diu ell) coincidia sobretot amb el cèltic, dins el concert de les llengües indoeuropees.

Recordem que no lluny de la conca inicial del Segre veiem NLL com *Alf, Portè* i *Porta*, que es revelen com deixes sorotàptiques per llur *p-* conservada, o la *-f-* contrastant amb la *-b* cèltica del seu parió *Alb*.

DERIVAT cabdal del nom del Segre és SEGRIA, que avui usem sobretot com a nom de la comarca que abraça la conca del Segre i els seus afluents inferiors, entorn de Lleida, des de l'aiguabarreig amb l'Ebre, fins prop de Balaguer, i a ponent de la plana d'Urgell; també de vegades com adjectiu —terra *segriana* etc.— i ho veiem aplicat laxament a l'Urgell, i Balaguer i tot (Serra Boldú, *Calendari Folkloric d'Urgell*, p. 388). La derivació del mot és clara: (PAGUS) *SICORIANUS: tal com de *Danubius*, es creà *Denubianus*, o del *Padus, Padanus*, o del *Renos*, es féu *Renanus* i *Renania*, el gran país a les dues riberes del Rin.⁴

MENCIONS ANT. 1153: «*ipsum casal in Sigriano*» (MiretS., *Templ.*, p. 890); 1149-62, doc. en còpia bastant alterada, carta de població d'Alguaire, marcant-li «terminos --- de parte *Secriani*, sicut dividunt eos seniores militie Templi, et ipsum *Secrianum* ad partem Ilerde» (Font i Rius, *C. d. p.*, § 54); igual en la renovació datada 1174 (§ 148, p. 208.4); 1172: «ad

turrem de *Rivo-d'oveles*, in *Segriano* --- et habent afr. --- in brazal de la vila qui passa per terra de rec d'*Albeuda*», doc. de l'arx. del Gran Priorat (MiretS., *El més ant. text cat.*, 20 = *Templ.*, p. 150); 1174, carta atorgada per Ermengol d'Urgell a un grup de pobladors de la Llitera «que poblin *Castell Blanch*, afr. una parte camino de *Monsó*, et alia in ipsa vista de *Sagria*, et de camí de Montsó venit ad Alpicad ---» (Font Rius, ib., § 151, p. 212.16); 1172: «eccl. Sti. Johannis de *Segriano*» (Kehr, *Papsturk.*, p. 450); 1177: *Segrià*, cit. junt amb Talladell (veg. aquest article), MiretS. (*Templ.*, 168 n.).

Més en *S. XIII ss.* 1213: Pere el Catòlic aprovava la compra de la sèquia de *Segrià*, feta per la ci. de Lleida a «Pere Ramon, *çavasequia*» (*BABL* IV, 102). I ja ben clarament com nom de comarca: 1289: «*Segrià* et Leyda et Urgel» (inventari de Gardeny; *BABL* VI, 69); o de la comanda de Templers: 1291: preceptor del *Segrià* (Font Rius, § 256). Sobretot com determinatiu de noms de pobles: a. 1359: «Vilanova de *Segrià*» (*CoDoACA* XII, 25, tot i pertanyent al p. jud. de Balaguer); anàlogament ho anotà Casac. a Albesa (1920).

Endemés sovint també com a nom de barons: «Berenguer de *Segrià*» 1262-74 (*BABL* VII, 233). I ja serví, en una forma arcaica (àrabo-mossàrab), per denominar sarraïns vençuts i desposseïts: «dono mansum de sarraceno, nomine *Sichiriano* [habitante de] *Calasancio*» en un document de 1090 que lleigeix a l'Arx. de Solsona.

¹ Un doc. de 997, que segons Ponsich (*Top.*, 146) conté un nom arcaic de Sta. Llocaia: «vila Darnaculerta que vocatur *Sepre*» no conté una var. del nom del *Segre* (com es podria imaginar, pel fet que Sta. Llocaia es troba prop del curs de l'alt Segre, que neix entre Er i Llo, pobles pròxims); com que tanmateix hi ha uns 5 k. fins al curs del riu, descarto aquesta idea, inviable en fonètica: suposant que es tracti d'algun NL menor, provinent del ll. SĪPĀREM que ha donat *Vallcebre* (infra). — ² *Separis* com nom del riu *Sèvre Nantaise*, afl. del Loire, documentat des de textos merovingis dels més arcaics: Holder, 1504; *Siparus*, -ara, com a nom d'Autun, igualment, cf. Windisch, *Irische Texte-Wörterbuch*, i Holder, 1576. — ³ Forta petjada toponímica deixaren els sorotaptes a Cerdanya amb llur fort *Alf*, enfront del cèltic *Alp* (art. supra), o en *Bolquera* (supra), que es troba 10 k. O. o N. de Font de Segre. I és clar que per formar llur nucli de la Conca de Tremp, provinents de llurs nuclis vallespirencs i cerdans, hagueren de deixar força rastre en la zona de Segre intermèdia, on n'he assenyalat rastre toponímic, fins als *carants* de la Conca de Meià *Preixens* (< PERISKENTIO-), i ATANAGRUM, avi d'Agramunt. — ⁴ Fantàstica i enterament infundada l'afirmació que *Segrià* sigui derivat de l'àr. *Ṣagrī* 'fronte-rer' (d'on el nom d'un moro lleidatà *Avin Segri* o *Zeigri* que recull Font Rius, p. 812) de Juan Ayneto, *La Reconquista de Lérida y su Virgen Blanca* (1939). Tampoc no crec que estigui comprovada o tingui cap importància l'existència d'un «Torrent de *Segrià*».